

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ивайла Попова

за дисертацията на **Александър Димитров Заралиев**

за присъждане на образователната и научна степен *доктор*

на тема ГЕРМАНСКИТЕ ОРДЕНИ В ПРИБАЛТИКА 11 – 13 В.

(ПРЕДСТАВАТА ЗА „ДРУГИТЕ“)

Като научен ръководител на докторанта имах възможност да следя непрекъснато неговата работа. В самото начало заявявам, че според мен, съдържанието на изследването е напълно коректно по отношение на темата и отговаря изцяло на заглавието. В българската историография липсват изследвания, посветени на тази или сродна тема, освен това изследваният аспект – представата за *другите*, е слабо проучен и в световната историография по отношение на посочената историко-географска област.

Още в увода докторантът Заралиев много ясно излага целта на своето изследване *реконструкция на колективното самосъзнание както на германските военномонашески ордени, така и на техните противници... и базираната върху това самосъзнание представа на всяка от двете основни страни за “другите”*. Веднага заявявам, че посочената цел е постигната. В увода Заралиев декларира и задачите на изследването, използваните методи и източниците, хронологическия обхват и географските рамки на работата. Спира се и на важния въпрос за транскрипцията и транслитерацията на наименованията и термините.

В първата глава, използвайки множество извори от различно естество – писмени (статути, хроники, летописи, писма, папски були и тн.), археологически – монети, печати, паметници на монументалното изкуство и др., докторантът проследява историята и развитието на Тевтонския орден, посочва основните причини, довели да началото на Северните кръстоносни походи, разглежда участниците в тях, както и племената, обект на завоевание. Тук бих искала да отбележа, че съществен принос в изследването са и **приложенията** в размер на почти 100 страници, в които, освен преведените на български език ключови извори (като Новгородската Първа Летопис и Пътуването на Улфстан в Балтийско море), списъци с Велики магистри на Ордена, ландмайстери на Прусия и

Ливония, има и карти, които улесняват ситуирането в пространството на владенията на Ордена, както и на местните прибалтийски племена. Плюс за работата е и онагледената в схеми структура на Ордена, както и представените висши длъжности на Ордена (Велик магистър, ландмайстер, ландкомтур и тн) с техните права и задължения.

Втората глава на дисертацията е посветена на навлизането на германските ордени в Прибалтика и изграждането на Орденщат. В нея докторантът подробно излага процеса на създаването на Орденщат в Прибалтика през 13 в., завладяването ѝ и изграждането на структурата на Ордена, като хронологията на събитията е проследена въз основа управлението на отделните епископи, както и мисиите на папските легати. Мога да поздравя А. Заралиев за това, че си е позволил излизането извън хронологическите рамки на изследването, за да разгледа докрай историята на Ордена, обхващайки и 14 – 15 век.

Безспорно основна и приносна за изследването е третата глава, която представя *Представата на Германските ордени за себе си и за „другите“*. В множество подглави докторантът проучва самосъзнанието на братята, тяхната самопредстава, както и представата на местното население за германците, но и за себе си. Правилно е разгледано формирането на самопредставата на орденските братя чрез болничните грижи, на които е посветена отделна подглава. Проследено е и специалното отношение, което има Ордена към редица новозаветни светци, с които се самоидентифицира – като св. Елизабет, св. Георги, Св. Варвара, св. Мавриции и най-вече култът Дева Мария. Самопредставата на Ордена е разкрита чрез регалиите и инсигниите – чрез анализ на печати, на монети и знамена на Ордена. Съществен принос в изследването е именно анализът на този тип източници, които Заралиев квалифицира като образни – печатите, монетите, знамената, хералдиката – които дават по-пълна и богата представа за идеологията на Ордена, в сравнение с писмените източници.

На представата на германските войни за самите себе си, се противопоставя представата им за другите. Докторантът много правилно отбелязва, че първоначалните сведения в хрониките са доброжелателни за прибалтийските племена, освен тяхната невъзприемчивост към християнството, образът им като цяло е положителен, докато при по-късните сведения вече ситуацията се променя – представата за езичниците от Прибалтика е за вероломни, лукави, некултурни и изостанали в техническо отношение хора. Съществен момент в изследването се явява и разкриване на представата на местните

племена за кръстоносците и западноевропейците като цяло. Поради огромните различия, новите заселници също изглеждат странни за местните – имат друга храна, въоръжение, различен начин на живот и основно – различната, християнска религия.

В заключението си дисертантът синтезира и обобщава достигнатите от него изводи в процеса на проучването.

Списъкът на използваните в дисертацията извори и литература е внушителен и е показателен за сериозността на представеното проучване. Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертационния труд.

Въз основата на всичко казано дотук, смятам, че докторантът Ал. Заралиев се е справил успешно със своята задача. Неговото изследване е несъмнен принос към проблематиката не само в рамките на българската историография. Давайки своя положителен глас, си позволявам да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят напълно заслужено на Александър Димитров Заралиев образователната и научна степен *доктор*.

12.03.2012 г.

Доц. д-р Ивайла Попова